

Margareta Norlin:
**Baklängesrevolutionen
– den kommunala
demokratins förfall**

Enligt Margareta Norlin (MN), journalist på *Aftonbladet*, pågick det under 1980-talet en rad omstörtande förändringar i de svenska kommunerna. Tillsammans är förändringarna, skriver hon i boken *Baklängesrevolutionen – den kommunala demokratins förfall* (Ordfronts förlag 1994, 128 s), lika omstörtande som rösträttsreformen, om än i motsatt färdriktning. Det kanske mest anmärkningsvärda, enligt MN, är att den inträffade baklängesrevolutionen knappast alls nämns i det offentliga samtalet. Det råder en "öronbedövande tystnad".

Det är klart att en bok som inleds med sådana påståenden väcker nyfikenhet.

Vad är det för förfärliga saker som har hänt? Vad beror hemlighetsmakeriet på? Kanske är det något som ekonomer ligger bakom?

Vad MN ondgör sig över är att kommunal verksamhet till stor del börjat bedrivas i bolagsform, att den också i övrigt inordnats i köp-sälj-relationer samt att även känsliga saker som vård av missbrukare till stor del lagts ut hos privata entreprenörer. Till detta kommer spekulation med utlandslån m m.

Problemet, enligt MN, är inte bara vad som hänt, utan också på vilket sätt beslutet fattats – över medborgarnas huvuden och utan egentlig debatt. För detta lägger hon ett betydande ansvar på press, radio och TV. Hon kallar sina kolleger massmedie-bebisar. Rosigt fräscha, oskuldsfulla och perspektivlösa har de (kollektivt) missat att upplysa allmänheten om alla de faror som lurar i den pågående utvecklingen.

Den nya kommunallagen (1 jan 1992) innebär ingen broms på utvecklingen. Den lämnar inte bara fältet fritt för bolagisering och ökat tjänstemannainflytande. MN pekar på att lagen ger kommunerna rätt att avskaffa alla traditionella nämnder. Dessa ersätts i typ-fallet av en beställarnämnd utan direkt verksamhetsansvar. Hon tycker sig också kunna konstatera en maktförskjutning från kommunalfullmäktige till kommunstyrelsen. Det moderna är att se den offentliga sektorn ur ett företagsekonomiskt perspektiv. Håri ingår bl a skärpta lojalitetskrav på de anställda.

MN ser en särskild fara i den pragmatiska målstyrning som börjat tillämpas i kommunerna. Med hänvisning till kommunrättsjuristen Anders Svensson noterar hon att lagarna tenderar att bli instrument för maktutövningen istället för en reglering av denna. Att besluten flyttas ut från styrelser och nämnder kan medföra försämringar i individernas rättssäkerhet. MN ger ett antal exempel för att illustrera detta.

Denna bok får tas för vad den är – en alarmklocka. MN är djupt bekymrad över vad hon anser vara den kommunala demokratins förfall och manar oss att börja resonera om vad som kan göras åt saken. Det är möjligt att hon överdriver på vissa punkter och att skolade ekonomer – om de satte sig in i saken – skulle ställa diagnosen annorlunda. Men det hindrar inte att boken är mycket tankeväckande. Om hon har rätt, är det verkligen fara å färde.

Kan vi våga hoppas att flera ekonomer skall visa intresse för hur kommunerna sköts? Det handlar som bekant om en fjärdedel av det svenska folkhushållet. Att ifrågavarande varor och tjänster är placerade i den offentliga sektorn är kanske inte helt utan grund. I så fall måste skälet rimligen vara att en företagsekonomisk organisationsform är olämplig. Att då införa denna organisationsform eller något ännu värre – som kommunala bolag – ter sig rent allmänt ganska betänkligt.

*Professor LARS SÖDERSTRÖM
Nationalekonomiska institutionen
Handelshögskolan vid Göteborgs universitet*